

מבשר טוב

שבת הגדול פרשת צו י"ב ניסן תש"ע ק"ק לוגאנו ת"ו

צו את אהרן, זירוז מיד ולדורות

קנייני מידת הזריזות

"וידבר ה' אל משה לאמר: צו את אהרן ואת בניו לאמר [ויקרא פרק ו'] ופרש"י "צו את אהרן - אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות". והיינו שהיה כאן ציווי לזרז את אהרן מיד וזירוז לדורות, שצריך שיזרז אהרן ובניו וירכשו להם את מדת הזריזות, והוא צווי ניצחי מיד ולדורות, שיקנה האדם את מידת הזריזות בכל קיום המצות, שיקיימם בזריזות ובחריצות, וצריך להבין מדוע נחוץ כל כך מידת הזריזות לקיום התורה והמצות שהיה צריך לזה ציווי מיחוד לכל אחד ואחד שירכוש מהאי טעמא את מידת הזריזות. גם יש להתבונן מה מפסיד את מידת הזריזות, וצריך לדעת למעשה מה הם הדרכים שיביאו את האדם לקנות את מידת הזריזות, ומה הם המונעים את האדם ומפסידים ממנו את קניין מידת הזריזות.

ונראה שהמפסיד הגדול ביותר למידת הזריזות היא העצלות שהיא היפך מידת הזריזות, וכמו שכתב בספה"ק תניא [פרק כו] וזל"ק "ברם כגון דא צריך לאודעי כלל גדול, כי כמו שנצחון לנצח דבר גשמי כגון שני אנשים המתאבקים זה עם זה להפיל זה את זה. הנה אם האחד הוא בעצלות וכבודות ינוצח בקל ויפול, גם אם הוא גבור יותר מחבירו, ככה ממש בנצחון היצר, אי אפשר לנצחו בעצלות וכבודות הנמשכות מעצבות וטמטום הלב כאבן, כ"א בזריזות הנמשכת משמחה ופתיחת הלב וטהרתו מכל נדנוד דאגה ועצב בעולם" עכל"ק.

הרי שגילה לנו בספה"ק התניא שלנצח את אויביו צריך לרכוש האדם את מידת הזריזות ובלי זה אי אפשר לנצחו וכידוע האויב הגדול של בני ישראל הוא היצר הרע ולכן אי אפשר לכבשו בלי שנרכוש את מידת הזריזות, אך אם הוא בעצלות וכבידות אזי הוא מפסיד את הזריזות וממילא אינו יכול לנצח את יצרו, ועוד מבאר שם ששורש העצלות נמשך "מעצבות וטמטום הלב כאבן" והעצלות הוא הגורם להפסיד מידת הזריזות.

ונמצא שביותר צריך ליזהר מהעצלות וכבידות, כי אז לא יזכה למידת הזריזות שהוא חיוב לכל אחד מיד ולדורות, והאופן לבטל את העצלות הוא כאשר לא יהיה בעצבות וטימטום הלב שהם

מביאים לעצלות ולכן ביותר צריך ליזהר מדברים אלו, כי אז ימשך לו העצלות שהוא המונע והמפסיד הגדול למידת הזריזות.

והדברים שיבוא האדם לזריזות הוא כמו שהמשיך שם בספר התניא "זריזות הנמשכת משמחה ופתיחת הלב וטהרתו מכל נדנוד דאגה ועצב בעולם". והיינו כי רק בטהרת הלב יביא הדם לזריזות כי אם הוא מלא תאוות לא שייך אצלו מידת הזריזות, וגם אם הוא דואג תמיד על כל מיני דאגות אי אפשר שיהיה לו מידת הזריזות.

ועוד נראה שיש מפסיד למידת הזריזות, והוא מידת הגאווה שהוא שורש ואב כל החלאים הרוחניים, ושורש כל העבירות ומידות רעות, וכאשר יש לאדם גאווה אז הוא חושב כל דבר רק לעצמו, ואינו מחשיב שום דבר והכל חושב רק לעצמו, ומפאת שאינו מחשיב את המצוות, ממילא מקיימם בעצלות ובהתרשלות.

ועוד עצה יש כדי לרכוש מידת הזריזות והרצון והחשק לקיים מצוות, דהנה טבע האדם שכאשר מתרגל לעשות דברים, וההרגל נעשה אצלו כטבע, וכגון שמתפלל כל יום אותם ג' תפילות ומקיים אותם מצוות, וטבע האדם שקשה לו לעשות כל יום אותו דבר בזריזות ומתוך רצון, ורק דבר חדש מרגש אותו.

ועל כן עלינו להשריש בעצמינו מה שאמר האריז"ל יסוד גדול בתורה ובמצוות ותפילות, שאין שום תפילה או מצוה שחוזרת על עצמה פעמיים, אלא כל אחד ואחד מהמצוות היא בזמן אחר ופועלת דברים אחרים נשגבים, וכמו שכתבו התוס' ישנים יומא בריש פ' ב' שעירים בשם הירושלמי שאין חיטה אחת דומה לחברו, וכהיום יודעים המדענים שאין טיפת שלג דומה לחבירו וכו'. והיינו שהקב"ה לא בורא שני דברים שיהיו שווים בכל הבחינות ושהיו ממש אותו דבר, וכמו שאין שני בני אדם שווים.

וכן הוא במצוות שהרי כל רגע הוא זמן אחר ומצב אחר, וכמו שמפרשים המשנה בפרקי אבות [א יד] "אם לא עכשיו אימתי" הפירוש שאם אתה מפסיד את העכשיו ולא מנצלו כראוי, שוב לא יחזור "העכשיו" אף פעם, ואם אתה מאחר את העכשיו אין שום הזדמנות אחרת להשלים את העכשיו.

וכן הוא במצוות ותפילות שכל אחת ואחת שונה לגמרי מחברתה, ואם מחמיצים את העכשיו, בין שאינה עושה בזמנה אלא דוחה אותה לזמן אחר כגון שמאחר זמן תפילה, או שאינו עושה את המצוה או התפילה כהוגן וכראוי, שוב לא יוכל לחזור עליה, "דאם לא עכשיו אימתי".

ולפי זה יוצא שכל מצווה וכל תפילה הוא דבר חדש, ורק עכשיו יש לו את ההזדמנות לזכות בה, ולכן זה דבר חדש ומחודש שלא היה כמותו מימות עולם, ולא יהיה כמוהו לעולם ועד.

ואם יסוד זה היה נשרש בנו היטב, הרי פשוט שעל דבר חדש ועל הזדמנות יחידה לזכות בה, ודאי שהיה האדם מזדרז לקיימם, וברצון רב היה עושהו וכטבע האדם על כל דבר חדש.

ונמצא למעשה שהוא חיוב על כל אדם ציווי מיד ולדורות שירכוש לו את מידת הזריזות, ונבאר שהמפסידים את האדם מהזריזות הם העצלות וכבידות ששורשם העצבות וטמטום הלב כאבן והדאגות, וכן מידת הגאות שהוא שורש כל המידות רעות. והדברים שיביאו האדם למידת הזריזות הוא "השמחה ופתיחת הלב וטהרתו מכל נדנוד דאגה ועצב בעולם".

ובגנות מידת העצלות כבר כתב הרמב"ם בהלכות דעות [פרק ב הלכה א] שהעצלות היא המחלה של חולי הנפשות שמתעצלים בקיום המצוות, ושונאים הדרך הטובה והיא כבידה עליהם למאד.

וזה לשונו "חולי הגוף טועמים המר מתוק ומתוק מר, ויש מן החולים מי שמתאוה ותאב למאכלות שאינן ראויין לאכילה כגון העפר והפחם ושונא המאכלות הטובים כגון הפת והבשר הכל לפי רוב החולי, כך בני אדם שנפשותיהם חולות מתאווים ואוהבים הדעות הרעות ושונאים הדרך הטובה "ומתעצלים ללכת בה" והיא כבידה עליהם למאד לפי חליים".

הרי מבואר להדיא בדבריו היסודות הנ"ל שהעצלות הוא החולי העיקרי של קיום התורה והמצוות, ומכיון שצריכים לרכוש הזריזות לקיום התורה והמצוות לכן עלינו לשרש מעצמינו את מידת העצבות שהיא הגורם לעצלות.

והביאור מדוע העצלות הוא המונע למידת הזריזות, כי כלל הוא בכל המידות שכאשר עושה היפוכם הוא מפסידם, ולכן כתב שם הרמב"ם שכדי לרפאות את חולי הנפש צריך שיעשה היפוכם כגון מי שהוא בגאות ישפיל עצמו ביותר וינהג עצמו בבזיון ובזה יעקור ממנו את מידת הגאווה.

וזה לשונו שם בהלכה ב' "וכיצד היא רפואתם מי שהוא בעל חמה אומרים לו להנהיג עצמו שאם הוכה וקולל לא ירגיש כלל, וילך בדרך זו זמן מרובה עד שיתעקר החמה מלבו, ואם היה גבה לב ינהיג עצמו בבזיון הרבה וישב למטה מן הכל וילבש בלויי סחבות המבזות את לובשיהם וכיוצא בדברים אלו עד שיעקור גובה הלב ממנו ויחזור לדרך האמצעית שהוא דרך הטובה, ולכשיחזור לדרך האמצעית ילך בה כל ימיו, ועל קו זה יעשה בשאר כל הדעות אם היה רחוק לקצה האחד ירחיק עצמו לקצה השני וינהוג בו זמן רב עד שיחזור בו לדרך הטובה והיא מדה בינונית שבכל דעה ודעה" עכ"ל.

והוא מקור טהור למה שכתב הנועם אלימלך בצעטיל קטן "האדם לא נברא בעולם רק לשבר את הטבע לכן יזרז א"ע לתקן מדותיו בשנת י"ח דוקא כמו שאבאר כגון מי שנולד בטבע של עקשנות ישבר את טבעו מ' יום רצופים לעשות דוקא להיפך ממה שיעלה במחשבתו, וכן מי שבטבע עצל ירגיל את עצמו מ' יום רצופים לעשות כל דבר בזריזות הן בהולך לשכוב על מטתו הן לקום בבוקר ממשכבו הן בזריזות לבישת בגדים ונט"י ולנקות את גופו ולילך בזריזות לבהכ"נ תיכף אחר קומו מהספר וכיוצא בהן".

והיינו שהרפואה לחולי הנפש הוא כאשר עושה היפוכו, ולכן כדי לינצל ממידת העצלות צריך לקיים המצוות בזריזות יתירה, והדברים מפורשים בדברי הרמב"ם הנ"ל.

וגם צריך כדי לרכוש את מידת הזריזות בתורה ומצוות צריך לחשוב ולהשריש בעצמינו חשיבות התורה והמצוות וכל דבר קטן שעושה לנחת רוח להשי"ת ולא יזלזל בכל דבר קטן ואפילו בפסיעה קטנה לשם שמים הוא דבר גדול מאד בשמים כמ"ש כ"ק אמו"ר זיעוכ"י בספה"ק חלקת יהושע על התורה.

ויסוד הדברים מבוארים בספה"ק תפארת שלמה על המועדים [דקכ"ד טו"א ד"ה ויאמינו] וזל"ק "ויאמינו בד' ובמשה עבדו (שמות יד, לא). הנ"ל דהנה כתי' (בראשית טו, ו) והאמין בד' יחשבה לו צדקה. דהנה כתי' בספרים דשורש האמונה הוא להאמין כי הש"י ב"ה חפץ בעבודת בנ"א ונתגדל ונתקדש על ידם כביכול וע"י המצוות ומעש"ט שלהם פועלים היחוד והקדושה בעולמות העליונים עד א"ס ב"ה".

"והנה בהאמונה הזאת יתעודד האדם כל הימים להתקרב לפני ד' שיזכור תמיד כמה הש"י ב"ה רוצה בתפלת עבדיו ועבודתם וכמה הם פועלים במעשיהם הטובים בעולמות העליונים גבוה מעל גבוה ולהיפך חלילה הוא להיפך. וגם המחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ויכול לפעול יחודים למעלה כנ"ל. וז"ש הכתוב והאמין בד' יחשבה לו צדקה. ר"ל אברהם אבינו האמין בד' כי גם המחשבה טובה שלו תחשב לו לצדקה לפני ד'. היינו שהמחשבה שלו גורם היחוד למעלה צדיק וצדק שהיא צדקה. וזהו ג"כ שבח של ישראל שאמה"כ ויאמינו בד' ובמשה עבדו שהאמינו בד' כנ"ל עכל"ק.

וכאשר האדם מאמין באמונה שלימה שבכל דבר טוב ואפילו במחשבה הוא מתקרב להשי"ת, בודאי ירצה לקיימם בזריזות, והזריזות הוא סימן שעושה ברצון טוב ובנפש חפצה ובשמחה שהוא יסודות התפילה וקיום התורה והמצוות ויהי רצון שנזכה לזה.